

arbejdsmiljøNET

Kan vi bygge det?

Med ordet bygbarhed har Vejdirektoratet fået mere appetit på arbejdsmiljø

Hoffmann A/S efter ulykkesanalyse:

Brug handsker og briller

TEMA:

Skimmelsvamp

Robusthed:

Træn med Forsvaret

Indhold

Handsker og briller	
- en smagssag eller et krav	3
Vi gør det for at beskytte hinanden	4
Da arbejdsmiljøet blev "bygbart"	6

TEMA: Skimmelsvamp

Skimmelsvamp er stadig gådefuld	8
Skimmelsvamp ses i nybyggerier og ved oversvømmelser	8
Vi kan godt regne med mere nedbør	9
Fokus på miljøer med organisk materiale	10
Hold entreprenøren op på kravene	11
Vi skal til bunds i indeklimaproblemerne	12
Stramme tidsplaner giver skimmelsvamp i nybyggerier	13
Når styrke er et åbenlyst behov	14

Møder i ArbejdsmiljøNET

Færre skumle personer ved bagdøren	16
Bare sig pyt	17
Bedre skærme giver mere produktive medarbejdere	18
Han vil løfte stemningen på byggepladserne	19

Næste nummer januar 2016

Deadline for materiale der ønskes optaget i bladet mandag den 7. december 2015

Redaktør Søren Dam Nielsen, Larsen & Partnere, Juliesmindevej 8, 4180 Sorø, telefon 57 82 02 03, dam@0203.dk, www.0203.dk

Layout Michael Blomsterberg, Fingerprint reklame, www.fingerprint.dk

Tryk Rosendahls Mediaservice, Oddesundvej 1, 6715 Esbjerg N
ISSN 1904-755X
ISSN 1904-7568 (elektronisk udgave)

annoncer Rosendahls Mediaservice, www.rosendahls-mediaservice.dk
Mediakonsulent Jette Sterndorff-Jessen, 76 10 11 47, jsj@rosendahls.dk

Oplag 800 stk.

Redaktionen påtager sig intet ansvar for materiale, der uopfordret indsendes og eventuelt optages under indsenderens navn. Samtidig gøres opmærksom på, at det optagne ikke nødvendigvis udtrykker ArbejdsmiljøNETs holdning.

ArbejdsmiljøNET er trykt i et oplag på 800 og fordeles til ArbejdsmiljøNETs 550 medlemsvirksomheder; som typisk er repræsenteret i foreningen af bl.a. arbejdsmiljøledere og -konsulenter samt til arbejdsmiljømyndighederne, hovedorganisationerne og andre arbejdsmiljøaktører i Danmark.

Om ArbejdsmiljøNET

- Mødestedet for virksomhedernes arbejdsmiljøprofessionelle

Formand Charlotte Breinholt, telefon 41 70 35 85, charlotte.breinholt@biogenidec.com
Sekretær Anne-Sofie Tafdrup, info@arbejdsmiljonet.dk

www.arbejdsmiljonet.dk

ArbejdsmiljøNETs **aktivitetskalender**

Meld dig til arrangementerne og se udførlige programmer på www.arbejdsmiljonet.dk

15.12.2015
Arbejdsulykker
- årsmøde i Region Nord
Holstebro

05.04.2016-07.04.2016

Årskonference 2016

Kolding
Sæt kryds

02.12.2015

Årsmøde i Region Syd

Afbud: skriv til info@arbejdsmiljonet.dk

Husk at melde afbud senest 24 timer i forvejen, hvis du bliver forhindret i at komme til et af ArbejdsmiljøNETs gratis arrangementer, eller send en kollega i stedet for. Hvis du ikke melder afbud, vil du blive faktureret kr. 200,-

Handsker og briller - en smagssag eller et krav

Et sjak murere på brædderne på Hoffmanns byggeplads på Sankt Anna Gades Skole i Aarhus er ikke lige enige om, hvor rart det er, at handsker og briller nu er obligatoriske i virksomheden

- Det er en smagssag, men her er det jo et krav, som murer Mick Vincent meget godt sammenfatter situationen. Han hælder til, at handsker og briller er mere relevante for tømrere og smede med deres vinkelslibere og de stålprofiler, de sliber skarpe som barberblade. Mange handsker bliver også hurtigt slidt i stykker.

- Brillerne giver spændinger i nakken, og de bliver hurtigt ridsede, og derefter gider vi ikke have dem på, erklærer Mick

Vincent. Hjelmene – den har han derimod accepteret.

- Det er fint nok med sikkerhedsudstyret – især med hjelmene, som han

Hoffmann A/S har efter analyser af risici indført obligatoriske handsker og briller på byggepladserne - som supplement til hjelm, refleksvest og sikkerhedssko. Ikke alle håndværkere er lige begejstrede.

udtrykker det. Hans kollega Johnny Brosø kunne godt undvære hjelmene, og det kunne Henrik "Heinz" Ladefoged Nielsen bestemt også.

- Hjelmen er fin nok, men handsker og briller...når man sveder som jeg gør, så går der fem minutter, så er brillerne dugget til. Når det sker, kan jeg ikke se, hvad jeg laver. Desuden føles det, som om der er styrke i nogle af brillerne. Hvad handskerne angår, så kan jeg ikke holde ud at have handsker på om sommeren, siger han. Den strategi giver tørre fingre. "Heinz" bekæmper det med creme.

- Fingrene sprækker da indvendig engang imellem, må han erkende.

- Men handsker kommer jeg aldrig til at have på om sommeren, erklærer "Heinz".

MØRTEL I ØJET

Dagen før fik Johnny Brosø mørtel i øjet.

- Ja, så tænkte jeg: Kattens også, hvorfor har jeg ikke taget briller på? Men det er med briller som med hjelmene: Man skal gå og rette på det hele tiden. Handskerne har jeg til gengæld gået med i mange år, siger Johnny Brosø. ■

Skru din udvikling rigtigt sammen og bliv flyvende!

Nogle gange er det blot små finjusteringer, der skal til. Andre gange er der brug for et større serviceeftersyn. Og nogle gange er der brug for helt ny inspiration. Hvis du vil sætte fuld fart på din udvikling, er Bureau Veritas et godt sted at starte.

Kurser hos Bureau Veritas er for dem, der tør tage springet. Dem der vil udvikles. Vil videre. Finde nye værktøjer. Blive inspireret til nye løsninger. For den enkeltes udvikling er afgørende for virksomhedens vækst. Når du giver fuld gas, flytter hele virksomheden sig. Bliv toptonet på Bureau Veritas' kurser og køber fremtidens udfordringer i møde med kraftoverskud. Se mere på www.bureauveritas.dk

Bureau Veritas Denmark · www.bureauveritas.dk · Tlf. 7731 1000

Oldenborggade 1B | Vesterbrogade 149 | Birkemosevej 7 | Vestkraftgade 1
DK-7000 Fredericia | DK-1620 København V | DK-6000 Kolding | DK-6700 Esbjerg

Move Forward with Confidence

**BUREAU
VERITAS**

Murer Johnny Brosø og hans kolleger er enige om, at Hoffmann gør et godt arbejde for at højne sikkerheden...men de har som det fremgår endnu ikke alle fundet sig til rette med at bruge handsker og briller hele tiden.

Vi gør det for at beskytte hinanden

Hoffmann har bl.a. indført briller og handsker, fordi mange års analyser viste, at skader på byggepladsen ofte rammer øjne, hænder og fingre

I et års tid har de omtrent 700 håndværkere, som arbejder på Hoffmanns byggepladser skullet bære hjelm, sikkerhedssko, reflekstøj, handsker og briller fra det øjeblik, de trådte ud af skurvognen og ind på pladsen. Erfaringerne er gode, skaderne er faldet markant.

Men hvorfor egentlig indføre sikkerhedsrelaterede klædestykker plus accessories fra top til tå, når nu Arbejds miljøloven anfører, at man altid skal forsøge at forebygge og fjerne risikoen, inden

man anvender sikkerhedsudstyr eller personlige værnemidler?

- Jamen, vi forsøger også primært at se på de risici, der ligger i udførelsen i projekteringsfasen. Men det er ikke ensbetydende med, at der ikke sker ulykker, forklarer Demirali Iljazovski, arbejdsmiljøchef i Hoffmann.

- Vi laver opgørelser for, hvor på kroppen ulykkerne sker. Efter mange års analysearbejde har vi konstateret, at der er bestemte områder på kroppen, der er

Få skader ved strømstød

Da Hoffmann indførte, at håndværkerne skulle gå med handsker og briller, bestemte man også, at elektrikere altid skal være to mand til stede ved elarbejde. Fra at have haft mange strømskader er de nu næsten elimineret.

særligt udsat for ulykker. Det er øjne, hænder og fingre. Vi vil gerne prøve at eliminere disse ulykker, og når det ikke er tilstrækkeligt med tiltagene i projekteringsfasen, så er vi kommet frem til, at vi må prøve med værnemidler, uddyber Iljazovski.

- Det er jo ikke sikkert, at det virker, men vi besluttede, at vi gerne ville prøve det, tilføjer han.

FÆRRE MINDRE SKADER

Resultatet på øjenfronten er cirka otte ud af ti færre skader end vanligt.

- Vi har haft cirka ti øjenskader om året i gennemsnit. Det seneste år har vi været nede på en-to stykker, fortæller Demirali Iljazovski. Det er typisk skader, hvor man får et støvsnug eller en splint i øjet, og skaderne giver ikke fravær.

Handsker og briller vækker modstand. Kan otte mindre skader retfærdiggøre, at 700 mand skal gå med briller? Der er murere, som siger, at brillerne dugger, at man skal gå og rette på dem, og at de forvrænger udsynet en lille smule.

- Nu må du ikke bagatellisere det. Når man kan eliminere 8 ud af ti skader, så er det ikke en gene. Når man arbejder i byggebranchen, så er øjnene et udsat sted,

“Vi er ikke ude på at genere nogen. Vi gør det for at beskytte hinanden, så vi kan have sikre arbejdspladser og mange rigtig gode år sammen. Det skal man ikke glemme”

**DEMIRALI ILJAZOVSKI,
ARBEJDSMILJØCHEF I HOFFMANN**

og vi må tage hånd om at beskytte dem bedst muligt. Vi er ikke ude på at genere nogen. Vi gør det for at beskytte hinanden, så vi kan have nogle rigtig gode år sammen. Det skal man ikke glemme,

siger Demirali Iljazovski. Han oplyser, at der ikke er dukket andre skader op som fx snubleskader som følge af brillerne.

BRILLER BLIVER STADIG BEDRE

Til enhver forandring hører der modstand. Da hjelmen blev indført for 30 år siden, ville mange ikke gå med den. Nogle stillede sågar med en lægeerklæring om, at de ikke kunne tåle den. I dag tager håndværkerne hjelmen som noget naturligt. Sådan vil det også gå med brillerne, mener Demirali Iljazovski.

- De dugger selvfølgelig i fugtigt vejr, og når det regner. Og især med de første briller, vi brugte, var der problemer med dug og pasform. Men der er sket en kæmpe udvikling. For få år siden var der fem typer briller at vælge imellem. I dag er der 500 typer. Alle skal ikke have samme slags briller. De bliver tilpasset den enkelte, pointerer Demirali Iljazovski.

Vi fokuserede i artiklen på brillerne, fordi det nok er der, modstanden er størst.

Problemstillingen for handskerne ligner nok brillernes. ■

ARBEJDSMILJØAKADEMIET

Program

- 30. nov.** Arbejds miljøøkonomi
- 21. jan.** Ressourcepersoner i Arbejds miljøarbejdet
- 3. feb.** Certificering af psykisk Arbejds miljø
- 10. mar.** Kerneopgaven

Yderligere info og tilmelding: www.bamr.dk

Vi sikrer tryghed

Arbejde med svamp, asbest, PCB, bly

Vi hjælper med det korrekte sikkerhedsudstyr til både uden- og indendørs opgaver.

Lad Procurator være jeres vigtige supplement til den gode sikkerhedskultur.

procurator

Stærevej 2 • 6705 Esbjerg Ø • Tel. 7611 5000
info@procurator.dk • www.procurator.dk

Da arbejds- miljøet blev "byggbart"

Med det rette ordvalg er det nemmere at skaffe lydhørhed i en organisation med fokus alle mulige andre emner end på arbejdsmiljøet, har Allan Rahn Svendsen erfaret

Hvad er bygbarhed?

Bygbarhed er hvordan arbejdet kan udføres på en sikker og sund måde hos entreprenøren - og samtidig bidrage til god økonomi og høj kvalitet i projektet.

Prøv at formulere din vision for arbejdsmiljøet på din arbejdsplads i positive vendinger, lyder et godt råd fra Allan Rahn Svendsen, der er fagansvarlig for arbejdsmiljøkoordineringen i Vejdirektoratet. Selv har han haft succes med ordet "bygbarhed".

- Lige så snart du nævner ordet arbejdsmiljø, bliver kollegerne fjerne i blikket, og begynder at tænke på alt muligt andet, har han erfaret.

- Når man sidder og drøfter en bygge- og anlægssag med et hold projekterende, så er arbejdsmiljø nok lidt langhåret. Hvordan kommer man så ud over det? Som ansvarlig for arbejdsmiljøkoordineringen i Vejdirektoratet, så er det hen ad vejen gået op for mig, at bestemte ord leder mine kollegers tanker i bestemte retninger. Jeg opdagede efterhånden, at hvis jeg sagde farligt arbejde, så kiggede mine kolleger på mig med forventning om, at det var sikkerhedssko, hjelm og den slags, vi skulle forholde os til, fortæller Allan Rahn Svendsen. Enten syntes de altså ikke rigtigt, at det var vedkommende for deres arbejdsfelt - eller også var de forvisede om, at problemstillingen var klareret med at købe lidt sikkerhedsudstyr hos entreprenørerne. Kort og godt var det til at begynde med godt gammeldags op ad bakke at gøre arbejdsmiljø til en integreret del af projekteringen i Vejdirektoratet.

DE VISES ORD

Men så var det, at Allan Rahn Svendsen begyndte at bruge ordet bygbarhed som en fællesbetegnelse for alle de faktorer, man skal tage med i betragtning undervejs, når entreprenørernes maskinførere skal bane en ny vej gennem bakkelandskabet.

- Jeg havde før hørt kolleger tale om, at noget er byggbart. Det sjove er, at ordet dukker op spontant, når man sidder og taler frem og tilbage om et bygge- og anlægsprojekt, bemærker han. Vel i bund og grund ganske naturligt at overveje,

Der går mange overvejelser forud for byggeriet af en motorvej. Bl.a. om arbejdsmiljø. Foto: Vejdirektoratet.

om den vej eller den bro overhovedet lader sig opføre.

BYGHERRENS ANSVAR

Før fem år siden – lige før Allan Rahn Svendsen kom ind i billedet – var Vejdirektoratet gået i gang med at se nærmere på Arbejdstilsynets krav til en bygherre. Herunder hvordan man skal organisere kravet til bygherren om at indtænke arbejdsmiljø fra dag et i bygge- og anlægsprocessen. En proces, der i Vejdirektoratet kan strække sig op til fem-syv år.

- Så vi har længe været klar over, at arbejdsmiljø er noget, vi skal arbejde med fra starten af et projekt, slår han fast.

I begyndelsen inviterede Allan Rahn Svendsen til arbejdsmiljøkortlægningsmøder.

- Jeg fik spørgsmålet: Hvad er nu det? Når emnet er arbejdsmiljø, bakker folk hurtigt ud: Det her er ikke mit område, siger de. Det er også en proces at lære at forstå det. Ordet taler lidt bredere. Det har ikke en tung klang som arbejdsmiljø med det samme leder tankerne hen på sikkerhedssko og hjelm eller folks konorstol det omfavner en større forståelse end bare at tale arbejdsmiljø, som er et meget isoleret lille område.

- Nu, hvor jeg bruger ordet bygbarhed, vender kollegerne ikke bare ryggen til og går. De ved godt nok heller ikke helt, hvad det er. Det er selvfølgelig både positivt og negativt, men i det mindste går de ikke med det samme, smiler Allan Rahn Svendsen.

ET FÆLLES BILLEDE

Han tror selv, at det handler om, at han har skabt et rummeligt begreb, som italesætter hele bygge- og anlægsprocessen bredere.

- Ved at tale om bygbarhed skaber vi et fælles billede, som alle kan forholde sig til. Det er ikke, fordi jeg prøver at skjule arbejdsmiljø og sikkerhed. Det er bare nemmere at tale om bygbarhed – alt det, som er fælles. Det er et mere gangbart ord. Men det skal heller ikke op på en piedestal. Det kan ikke redde hele verden, siger Allan Rahn Svendsen.

Men det giver en fælles ramme at tale om bygge- og anlægsproces i:

- I Vejdirektoratet har vi rigtig mange hensyn at tage: Vi har små frøer og tudser og hele miljøsidens. Vi har geoteknik, afvandingsystemer, skiltning...

og vi har arbejdsmiljø. Hvis man nu ser på det naturmæssige, så kan der være steder, hvor entreprenøren ikke må bevæge sig ud. Miljøfolkene har måske også været ude og hente information om forurening. Men i samme åndedrag taler vi også om arbejdsmiljø, anfører Allan Rahn Svendsen. Han fremdrager to nyere eksempler fra andre områder:

Allan Rahn Svendsen har succes med begrebet bygbarhed, fordi han med dette ord sætter arbejdsmiljø ind som naturlig ingrediens i at løse Vejdirektoratets kerneopgaver endnu bedre.

SPILDEVANDSLEDNING

For kort tid siden drøftede man på et tidligt stadie i et projekt udformningen af en spildevandsledning: Plast eller beton. Let eller tung.

- Når man tidligt i projekteringen får mulighed for at stille det skarpe spørgsmål - Hvordan får vi hejst den på plads? - så bliver spørgsmålet om arbejdsmiljø noget, der aktiverer en diskussion om, hvor meget plads, vi skal bruge og hvilke maskiner, vi kan regne med, at entreprenøren kommer med. Det gør, at mine kolleger kan se værdien i det, siger Allan Rahn Svendsen.

Pludselig er arbejdsmiljø bygbarhed. Det er ikke længere hjemmestrikkede sweatre og kinasko. Det er bundlinje, pointerer han.

PUBLIKUM

Et andet eksempel: Når man anlægger veje, skærer man også gennem områder, hvor mennesker bor, går ture og interesserer sig for, hvad der sker i egen baghave.

- Det er kun beføjede personer, som har adgang til vores byggepladser. Men vi hegner ikke motorvejsbyggerier ind. Hvordan signalerer vi så over for publikum, at de ikke skal gå på vejene? Det er et emne, som skal være en del af udbudsmaterialet, så vi fra starten har beskrevet, hvilke og hvor mange skilte, entreprenøren skal levere. Det er ikke bygbarhed for entreprenøren, når den lokale børnehave er på tur, og børnene løber rundt i samme område som store dumpere.

NY FORSTÅELSE

Ordet bygbarhed har givet en ny forståelse af emnet – og en ny gensidig forståelse for hinanden.

- Hen ad vejen er der sket et skift, som gør, at det at tale arbejdsmiljø i dag handler om meget mere, end om man skal købe et par sikkerhedssko eller ikke. Bygbarhed er også et begreb, der tænder mere hos mine kolleger, anfører Allan Rahn Svendsen.

Det er en proces. Ligesom kvalitets sikring har måttet tage adskillige opvarmningsrunder for at blive accepteret, så har arbejdsmiljø/bygbarhed også en indkøringsperiode.

Træerne vokser heller ikke ind i himlen. I mødet med mange eksterne aktører vælger Allan Rahn Svendsen det sikre.

- Alle virksomheder skal have en plan for sikkerhed og sundhed, og alle ved, hvad planen er til for. Hvis jeg så lige pludselig begynder at kalde det bygbarhedsrapporten, så er jeg bange for, at forvirringen vil være total. ■

Ord der ændrede arbejdsmiljøarbejdet

Man kan anlægge en strategi om at ændre virksomhedens verden med ord. Det sker løbende, nogle gange umærkeligt, som fx med ord som trivsel, arbejdsglæde, langtidsfrisk, mental robusthed, sundhed og mange, mange flere.

Skimmelsvamp er stadig gådefuld

Det er stadig usikkert, hvad skimmelsvamp gør ved helbredet

Der er mere skimmelsvamp i luften ude end inde. Skimmelsvamp findes alle vegne. Inden døre lugter skimmelsvamp ikke særlig godt.

- Men der er nok en tendens til, at man bl.a. på grund af lugten vurderer skimmelsvamp som noget, der altid er sundhedsskadeligt. Det er nok ikke helt rigtigt. Der er nok en tendens til at overvurdere helbredseffekten af skimmelsvamp generelt, siger Vivi Schlünssen, der er arbejdsmediciner på Institut for Folkesundhed i Aarhus.

STADIG USIKKERT

Videnskaben kan endnu ikke med sikkerhed sige, hvor meget sygdom skimmelsvamp er årsag til. Ved høj eksponering – hvilket forekommer ved bl.a. affaldshåndtering og i landbruget – er der ikke tvivl om, at man kan blive syg. Men i boliger

og kontorlandskaber, hvor der er noget længere mellem de omkringflyvende svampesporer, er det vanskeligt at dokumentere, at bygningens brugere bliver syge af skimmelsvamp.

SKIMMEL ELLER FUGT

Det er sjældent at få allergi som følge af skimmelsvamp. Der er dokumenteret sammenhæng mellem astma og fugt i boliger, men ikke at det nødvendigvis har med skimmelsvamp at gøre.

UNDGÅ FUGTPROBLEMER

Man skal ikke bo eller arbejde på steder med mange fugtproblemer, har Sundhedsstyrelsen anbefalet i en vejledning. Men omvendt skal man heller ikke flygte over hals og hoved, fordi der er noget skimmelsvamp. Der er ikke dokumentation for, at man bliver syg af det. ■

Skimmel ses i nybyggerier og ved oversvømmelser

Ud over at skimmelvækst optræder i gamle, dårligt vedligeholdte bygninger, ser man mange skimmelsager ved nybyggerier og oversvømmelser

Gang på gang dukker der historier op om nybyggerier, der er angrebet af skimmelsvamp.

- Den slags synes man jo burde kunne undgås, for ét er, at det optræder i gamle huse, fordi man ikke har vedligeholdt husene rigtigt, eller behandler husene anderledes, end de var tænkt til fra starten, men nye huse burde være skimmelsikre, lyder det i en kommentar til Arbejds miljøNET fra seniorforsker ved Statens Byggeforskningsinstitut, Eva Møller.

Mange skimmelangreb kan forklares med valget af materialer:

- Træ og gips er meget modtageligt for skimmelsvampe, så der skal ikke meget

Danmark, 3. juli 2011. Foto: Benno Hansen

regn eller manglende afdækning til, før det går galt, siger hun.

OVERSVØMMELSER

Når man har været udsat for en oversvømmelse, gælder det om at fjerne alt det, der er blevet vådt hurtigst muligt.

- Her er det ikke nogen god idé at vente på, at håndværkerne/taksatorerne får tid, anfører Eva Møller.

Man ser ofte meget store skimmelskader ved store oversvømmelser. ■

Fugt på byggepladsen

Eva Møller har lavet en vejledning om håndtering af fugt på byggepladsen: http://bygningsreglementet.dk/file/154179/vejledning-fugt_i_byggeriet.pdf

De almindeligste årsager til fugt og skimmelsvamp i eksisterende byggeri

- Utætte tage, mure eller vinduer.
- Opstigende fugt fra jorden, som trænger ind gennem sokler og fundamenter.
- Kondensvand på kolde flader, måske i kombination med dårlig ventilation.
- Utætte baderum, hvor vand siver ind i vægge og gulve.
- Utætte vandrør og afløb.

BAR Undervisning & Forskning og Social & Sundhed har udgivet pjecen *Fugt og Skimmelsvamp* (senest revideret i 2014): alturl.com/z37jt

Vi kan godt regne med mere nedbør

Har din virksomhed kælder? Den kan blive våd i de kommende år og årtier. Med oversvømmede kældre følger problemer som fugt, skimmelsvamp eller ødelagt inventar.

Den ekstremregn, vi har set flere eksempler på i de seneste år, er kommet for at blive, siger Danmarks meteorologiske Institut (DMI).

I en rapport fra Ingeniørforeningen fra 2008 hedder det: "Det er ret sikkert, at Danmark vil opleve stigende nedbør generelt og at ekstreme nedbørssituationer i fremtiden vil være kraftigere end i dag."

INTENSIVE BYGER

Et af de nyeste eksempler på ekstrem nedbør i Danmark var det pludseligt opståede skybrud over den nordlige del af København den 4. september 2015. I Hellerup blev der målt 32,6 millimeter på blot en halv time, og i alt faldt der 43,8 mm på fem timer over Hellerup. Ved skybruddet 2. juli 2011 over København målte stationen i Botanisk Have 135,4 mm.

Det er meget vand, og det kan gøre stor skade, hvis det flyder de forkerte steder hen. ■

Hvad gør Danmark ved fremtidens klima?

Læs mere i Danmarks klimahandlingsplan: http://naturstyrelsen.dk/media/nst/66847/Klimahandlingsplan_dec_2012.pdf

Klimaspring

WWW.KLIMASPRING.DK

Realdania har iværksat kampagnen Klimaspring, der løber frem til 2017. Formålet med kampagnen er at udvikle nye løsninger til at håndtere regnvand i tætte, eksisterende byområder. I projektet arbejder man bl.a. med følgende ideer:

Biowater

Regnvandsopsamling i et gadekær, der samtidig er levested for dyr og planter i den tætte by

Automatisk skybrudsbarriere

Sikring af kældre og indgange mod oversvømmelse

Climate Adaptation Navigator

Rådgivningsydelse skal gøre det lettere for forsyningselskaber og kommuner at beslutte og prioritere indsatser for klimatilpasning

Det klimasikrede plantehul

Regnvand skal bruges til vanding af byens træer, planter og buske og sikre en grøn og frodig by

Medarbejdere i gartnerier er mere udsatte for skimmelsvampe end mange andre faggrupper. Foto: www.proflowers.com

højere eksponering end arbejde med mindre planter, oplyser Anne Mette Madsen.

Derudover ser det ud til, at mænd får flere svampesporer i næsen end kvinder, der arbejder i samme miljø.

- Man kan derfor forestille sig, at mænd og kvinder påvirkes forskelligt af samme eksponering, siger Anne Mette Madsen.

MÅLINGER

Der er ingen standardmetoder til at tage luftprøver i et arbejdsmiljø eller til at kvantificere og identificere svampe. Hvilken metode, der er bedst til at tage en luftprøve, er meget forskelligt fra arbejdsmiljø til arbejdsmiljø. I indeklimaet har forskerne set en tendens til, at der er flere svampesporer i luften når mennesker er til stede. Så når man måler en koncentration af svampe i et indeklima, skal man i den efterfølgende vurdering tage hensyn til, om der var personer til stede, da målingen blev udført. Årstid og luftskifte har også betydning for eksponeringsniveauet.

I nogle miljøer spredes svampesporerne rundt i miljøet, i andre befinder sporerne sig i nær tilknytning til en arbejdsproces. Derfor kan det være nødvendigt både at lave eksponeringsmålinger i arbejdsområder og ved hjælp af samplere koblet til medarbejderes arbejdstøj.

- Vi har f.eks. dokumenteret, at én metode er god og nem til at opsamle mikroorganismer i indeklimaet – men at den ikke var god at anvende i gartnerier, oplyser Anne Mette Madsen.

Når man skal kvantificere og identificere skimmelsvampe, kan man heller ikke pege på én metode frem for en anden. Der findes forskellige metoder, som har forskellige fordele. Derfor er det vigtigt at vælge metode ud fra det behov, man har.

MIKROBIOLOGGRUPPEN PÅ NFA

På NFA arbejder en gruppe på fire forskere og fem studerende med mikroorganismer i arbejdsmiljøet. ■

Hvad kigger forskerne på?

Fokus på miljøer med organisk materiale

Forskerne har rettet blikket mod miljøer med organisk materiale, fordi det mikrobiologiske liv her er langt mere omfattende end i den øvrige verden

Indsamlingen af skrald og indeklima er nogle af de aktuelle miljøer, forskningen om skimmelsvampe har fokus på, fortæller seniorforsker Anne Mette Madsen fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA). I flere miljøer, hvor organisk materiale som f.eks. affald håndteres, kan medarbejderne udsættes for høje doser skimmelsvamp. I private hjem er beboernes gøremål – såsom at gøre rent, rede seng mm. – med til at genophvirvle svampesporer. Den forskningsmæssige fokus ligger i øjeblikket på miljøer, hvor der håndteres organisk materiale.

GRAD ELLER ART

Man ved, at medarbejdere, som eksempelvis

håndterer store mængder halm eller græsfrø, som har været lagret for vådt, kan få influenzalignende symptomer (ODTS-syndromet). De er udsat for store mængder skimmelsvamp, bakterier og støv, og det ser ud til, at også arter af svampe og bakterier har betydning for udvikling af ODTS. Anne Mette Madsen konkluderer, at både eksponeringsniveau og arter kan være af betydning.

- Vi undersøger luftbårne svampe, for det er fra luften, at mennesker kan indånde dem. De kan eksempelvis blive luftbårne, når man går igennem blade, hvis man hælder affald ud fra en beholder osv. I gartnerier har vi også set, at arbejde med større og ældre planter giver

Hold entreprenøren op på kravene

Mangelfuld rengøring i ventilationsrør før montering og afdampning fra beton resulterede i skimmelsvamp på nybygget skole

To år gammel skole, problemer med skimmelsvamp, kan det virkelig være rigtigt: Nordstjerneskolens stod færdig i 2012. To år senere måtte skolens ledelse lægge ører til massive klager over tørre slimhinder, trykken for ørerne, svimmelhed og hovedpine. Problemerne opstod på grund af uforsigtighed i byggefasen.

- Anbefalingen fra mig er, at man ikke forholder sig passivt som bestiller, men holder entreprenørerne op på de krav, man stiller. Man skal heller ikke tage for givet, at tingene bliver gjort, heller ikke selvom de har incitamentet til det, lyder det fra Peter Munk, der som afdelingsleder i Frederikshavn Kommunes ejendomscenter har været tæt på hele affæren på Nordstjerneskolens.

SKIMMELSVAMP

Parterne bag byggeriet satte en omhyggelig indsats i værk. Ved hjælp af en ekstern rådgiver fandt de frem til, at der var skimmelsvamp i ventilationsrør og bag akustikplader ophængt på betontvægge. Derudover var ventilations-

anlægget indstillet forkert, og det var formentlig årsagen til klagerne over svimmelhed og trykken for ørerne.

VÆSENTLIGE ERFARINGER

- Vi har draget os nogle væsentlige erfaringer, fortæller Peter Munk.

- Nordstjerneskolens er bygget som et OPP-projekt (Offentligt Privat Partnerskab, red.) Vi har ingen ny OPP i støbeskeen, men der er ingen tvivl om, at vi i fremtiden vil tage en mere proaktiv rolle i samarbejdet. Vi vil nok også stille krav om, at et uvildigt sæt øjne skal kigge tingene efter i sømmene, siger han.

Når byggeprojekter ikke er OPP, så er kommunen automatisk mere i berøring med byggeprocessen i form af egne tilsyn.

- Her har vi øget fokus på problemer med bl.a. fugt i vores tilsyn. Vores egen organisation er blevet klogere på, hvad vi skal være opmærksomme på. Håndværkere og entreprenører er også blevet klogere, men vi bruger ikke de samme hver gang, så vi har også en

kommunikativ opgave hver gang, betyder Peter Munk.

TIDSFORLØB

Der gik tre-fire måneder fra det tidspunkt, hvor man konstaterede, at der var et problem, til man var i gang med at løse det.

- Vi har brugt rigtig mange resurser på at informere skolens brugere og holde møder. Vi har haft en overlæg fra arbejdsmedicinsk klinik ind over og en ekstern arbejdsmiljøkonsulent. Det var da bestemt en periode, vi godt kunne have været foruden. Det positive i det var, at der blev handlet på det med det samme, da først problemet var identificeret. Hvis skolen havde været opført som et traditionelt byggeri, havde vi nok haft sværere ved at komme efter entreprenøren, anfører Peter Munk.

Sagen har ingen direkte økonomiske konsekvenser haft for skolen, fordi entreprenøren, idet det er et OPP-byggeri, ejer og har ansvaret for byggeriet, indtil det er afleveret fejlfrit – og derudover skal entreprenøren stå for driften i 25 år. ■

Arbejds miljøuddannelsen 2015

Igen med **gennemførelsesgaranti** til kr. 4.175,- pr. deltager.
Eksklusive kurser (*) koster kr. 4.675,- pr. deltager.
30 forskellige byer i landet og på engelsk.

www.am-uddannelsen.dk

Sjælland og øerne

Hillerød
Kalundborg
*Korsør
*København
Køge
Lyngby
*Næstved
*Roskilde
Slagelse

Jylland

*Frederikshavn
*Herning
Holstebro
*Horsens
*Randers
Skjern
Viborg
*Aalborg
*Århus

Syddanmark

Esbjerg
*Kolding
*Odense
*Sønderborg
Tønder
*Vejle
*Aabenraa

Tlf. 70 107 706

Nordstjerneskolen: Vi skal til bunds i indeklima- problemerne

Indeklima-sagen på Nordstjerneskolen blev kørt lige efter bogen, fortæller arbejdsmiljørådgiver

Kort efter at klagerne over indeklimaet fra lærere og elever på Nordstjerneskolen i Frederikshavn begyndte at hobe sig op, bad Frederikshavn Kommune Lene Bildtoft fra Arbejdsmiljøeksperten om at træde ind i sagen. Lene Bildtoft er fuld af roser over, hvordan parterne har valgt at håndtere indeklima-krisen.

- Sagen er forløbet netop, som vi vil anbefale: Man har inddraget relevante grupper, styregruppen har fra begyndelsen været bredt sammensat og hele vejen igennem har de valgt at tage imod vores anbefalinger, fordi de simpelthen ville til bunds i det her, fortæller Lene Bildtoft.

- Det kan ikke nytte noget, at du som arbejdsmiljørådgiver kun taler med ledelsen eller en arbejdsmiljørepræsentant. Det var en god måde, de havde sammensat styregruppen på, fordi

der var repræsentanter fra ledelsen, arbejdsmiljøorganisationen, kommunens tekniske forvaltning og de, som stod for byggeriet. Det er ikke så tit, at man vælger at lave så bred en styregruppe, fortsætter hun.

En lang række af undersøgelser af indeklimaet er blevet gennemført. Skolen og kommunen har valgt en åben stil hele vejen igennem, og har bl.a. holdt flere informationsmøder for lærere, elever og forældre.

- Det sker rigtig tit, at man eksempelvis springer over at informere lærerne, fordi man synes, det er dyrt. Men så opstår der bare mytedannelser og utryghed på et forkert grundlag. Vi anbefaler altid, at man holder informationsmøder. De involverede har krav på svar, og der er intet at skjule, siger Lene Bildtoft.

AT SKABE TRYGHED

Lene Bildtoft ser 10-15 sager om skimmelsvamp om året, primært i offentligt byggeri. En indeklimasag er et detektivarbejde. Man skræller lag af løget, indtil man når ind til problemet, som Lene Bildtoft illustrerer det. Undertiden er det slet ikke indeklimaet, der er det egentlige problem,

og man kan som arbejdsmiljørådgiver ende med at anvise andre fagpersoner til at hjælpe med eksempelvis et dårligt psykisk arbejdsmiljø.

Da hun fattede mistanke om, at skolen skjulte på skimmel, holdt hun det i første omgang for sig selv.

- Der ligger en del psykologi i det. Der er så mange parter, der kan gå og blive bange og nervøse. Hvis du italesætter noget, der bare var en fornemmelse, så kan du skabe en stemning om, at der nok er nogle, der forsøger at skjule det for os. Det er en vigtig balancekunst – det er alle indeklimasager, bemærker hun. At skabe tryghed er vigtigt.

- Vi kommer ind som uvildige parter. I denne sag har vi også skullet svare på spørgsmål over for pressen, bl.a. P4 og TV2. Vi har også stået i et panel, hvor forældre og lærere kunne få svar på deres spørgsmål.

FAKTA PÅ BORDET

Arbejdsmiljørådgiverens rolle er at fremskaffe fakta, lægge dem på bordet og anvise en løsning.

Efter at have undersøgt bygningsmaterialer og deres datablade for kemi og evt. afdampning, tjekkede Lene Bildtoft luftskiftet, ventilationens indblæsning, luftstrømme med mere. Efterhånden fik hun farten af, at der kunne være tale om skimmelsvamp.

- Jeg er blevet lidt sensibel efter alle de år. Jeg kan nogle gange lugte det eller mærke et eller andet.

Lene Bildtoft opdagede støvringer ved indblæsningen af frisk udeluft. Og bingo, de første svampe var snart fundet. Senere konstaterede hun svampevækst bag ved akustikplader på betonvæggene.

De svampeangrebne områder blev efterfølgende behandlet på behørig vis, og som en ekstra sikkerhedsforanstaltning har skolen bedt Lene Bildtoft møde op til rutinekontrol af enkelte lokaler en gang i kvartalet. ■

Skimmelsvamp omkring indblæsningshul på Nordstjerneskolen.

Stramme tidsplaner giver skimmelsvamp i nybyggerier

Byggeri skal i mange tilfælde stå færdigt så hurtigt, at der ikke er tid til at gøre det ordentligt - det fører til skimmelsvamp i helt nyt byggeri

Nordstjerneskolens skimmelsvamp er ikke et klokkeklart eksempel på et byggeri, hvor stramme tidsplaner er årsagen, vurderer Peter Munk, afdelingsleder i Frederikshavn Kommunes ejendomscenter. Men stramme tidsplaner bliver fra flere sider fremhævet som én af de hyppigt forekommende snubletråde på vejen mod bygninger, det er sundt at opholde sig i.

I forbindelse med sagen på Nordstjerneskolen i Frederikshavn sagde formanden for Dansk Byggeri i Nordjylland, Knud Kristensen, således til DR, at nutidens bygninger bliver opført for hurtigt:

- Det er en problemstilling, der faktisk bliver værre og værre, fordi alle ønsker,

der skal være kortere og kortere byggetid på de forskellige opgaver, sagde han. Når det skal gå stærkt, tager man sig ikke den fornødne tid til at afdække byggematerialer for vejrliget eller til at lade betonen størkne tilstrækkeligt. Ifølge Knud Kristensen kan man som bygmester blive valgt fra, hvis man forholder sig kritisk til tidsplanen. Men i det lange løb ville det være billigere at sætte ordentligt med tid af til at bygge.

PAS PÅ NY BETON

Tidspres var ikke direkte et problem på Nordstjerneskolen. Og så måske alligevel. For skimmelsvampen opstod dels pga.

På byggeriet af DNU i Skejby er de ikke gået den ramme luft af skimmelsvamp forbi. Det er sket på grund af bl.a. utætheder i tagpap.

manglende rengøring af ventilationsrør, dels fordi ny beton altid står og damper af de første år af en bygnings levetid. Denne afdampning kan klares med udluftning og ventilation. Problemet på Nordstjerneskolen opstod ved, at betonen på store flader blev dækket til af akustikplader. I det dulgte bag pladerne spredte skimmelsvampene sig uantastet. ■

Verdens bedste professionelle hudplejeserie til arbejdspladsen

Deb Stoko er den mest omfattende serie af produkter i høj kvalitet, der dækker alle hudplejebegreb i alle brancher.

Industri

Fødevarerforarbejdning og foodservice

Erhvervssektor

Sundhedssektor

Deb Swarfega A/S Tlf. 64 72 24 00 E-mail deb@deb.dk www.debgroup.com

Styrk arbejdsmiljøet - det betaler sig

Et godt arbejdsmiljø sparer medarbejderne for mange gener, og det sparer virksomheden for penge - hvem kan sige nej til det?

Et samarbejde med Avidenz styrker arbejdsmiljøet og medvirker til:

- Færre ulykker/arbejdsskader
- Færre sygedage
- Glade og motiverede medarbejdere
- Øget produktivitet
- Øget konkurrenceevne
- Større kundetilfredshed

Kontakt os på:

Tlf. 66 17 34 55 eller mail info@avidenz.dk

Du kan også læse mere på www.avidenz.dk

AVIDENZ

AUTORISERET ARBEJDSMILJØRÅDGIVER

Forsvaret har lavet en trænings-app, så almindelige mennesker kan træne efter Forsvarets træningsmetoder: traenmed.forsvaret.dk. Foto: Amerikansk soldat på patrulje. The U.S. Army

ud og risikere liv og lemmer ved fronten, eller som Ole Tang selv skal til Kuwait, hvor den største kraftanstrengelse bliver at bevæge sig rundt til fods i Kuwait by.

Men kravene er der, og der er nogle, som må strenge sig an for at leve op til dem, som Ole Tang anfører.

- Det regnes for en faglig kompetence at være i god form, siger han.

FED OG FÆRDIG

Fuldt indfaset vil kravene i sidste ende kunne betyde et farvel til Forsvaret. Ved den årlige test kan man blive erklæret egnet, delvist egnet, midlertidigt uegnet eller varigt uegnet. Det er ikke uden konsekvenser. Er man ikke egnet, gør det et advancement opad i graderne vanskeligt.

Er man erklæret varigt uegnet, hænger ens fremtid i Forsvaret i en tynd tråd. Det er dog i den situation endnu for tidligt at strække gevær.

- Man kan blive i Forsvaret, såfremt man kan tilbyde Forsvaret en relevant kompetence, siger Ole Tang, og han uddyber, at man vil strække sig langt for at give mulighed for at fortsætte karrieren i uniform. Ansættelser på særlige vilkår eller andre typer stillinger i Forsvaret er to slags kattelem, som den lidt for slappe soldat kan finde vej til nye funktioner i Forsvaret igennem. Er det heller ikke muligt, så vil Forsvaret hjælpe med at finde et civilt arbejde uden for Forsvaret. I yderste konsekvens kan personen dog blive afskediget af helbredsmæssige årsager.

RELEVANTE KRAV

At dømme efter den korte, men intense diskussion på Fredericiamødet, lyder kravene om at være fysisk fit og fedtfri for nogle som noget naturligt og næsten uomgængeligt. Mens andre løfter en advarende pegefinger: Det skal være sagligt begrundet. Det skal være tæt forbundet med arbejdsopgaverne. Så kan det være tåleligt, lød det eksempelvis fra en tilhører. At man skal sondre i kravene alt efter de arbejdsopgaver, medarbejderen har, var der udbredt enighed om. Ligeledes at der kan være behov for mere oplysning om, hvordan man lever sundt. Mange ved det simpelthen ikke. ■

Når styrke er et åbenlyst behov

Med 30 kilo på ryggen i 50 graders varme er fysisk styrke en nødvendighed

I Forsvaret har de netop indført fysiske krav for alle, som har mulighed for at blive udsendt til missioner rundt om i verden. I politiet er der krav til politibetjentenes fysiske formåen de første tre år, herefter afhænger formen af konsulenters evner til at inspirere med vejledninger og kurser. Det må være en selvfølge, at den fysiske formåen skal holdes intakt i politi, militær og det, der ligner.

Men er det overhovedet relevant for andre brancher? Kan og bør man betinge sig, at visse mennesker på visse arbejdspladser skal leve op til nogle fysiske minimumsstandarder? Mens vi overlader spørgsmålet til et etisk dommerpanel, kan vi ved at kigge os omkring hurtigt konstatere, at det allerede sker flere steder. Der er brandmænd, som kan blive bedt om at tabe sig. SOSU-assistenten, som træner som led i arbejdsdagen, og der er mænd, som lever af at kunne komme igennem huller i rør, og hvis maven sætter sig som prop i hullet, så hører det til en af de vanskeligere opgaver at betragte en sådan herre som kvalificeret til sit arbejde.

TUNG PATRULJERING

I Forsvaret har de indført de fysiske krav, fortæller presseofficer Ole Tang, fordi arbejdet som udsendt kan være hårdt.

- De soldater, som eksempelvis har været i Afghanistan, har været udsat for hårde belastninger. Vi har eksempler på soldater, som er kommet hjem to centimeter kortere, end da de tog af sted, oplyser han.

Udstyret, man har på, når man er på patrulje, fortæller sin helt egen historie: Med 30 kilo på ryggen og med uniform inklusive den tunge, skudsikre vest, så kan man godt virke lidt tynget.

- Vi forsøger at løse problemet ved at være fysisk forberedte, siger Ole Tang.

DE NYE KRAV

Over en periode på tre år er Forsvaret i gang med at indføre nye regler for fitness for uniformerede aktører. Det er dog ikke kun de, som faktisk skal ud i uroplagede områder, som bliver pålagt at holde sig i god form. Bare der er mulighed for, at man kan blive udsendt, skal man ved en årlig test vise, at man fortsat er herre over egen krop. Kravene varierer, alt efter om man skal

2.12.2015

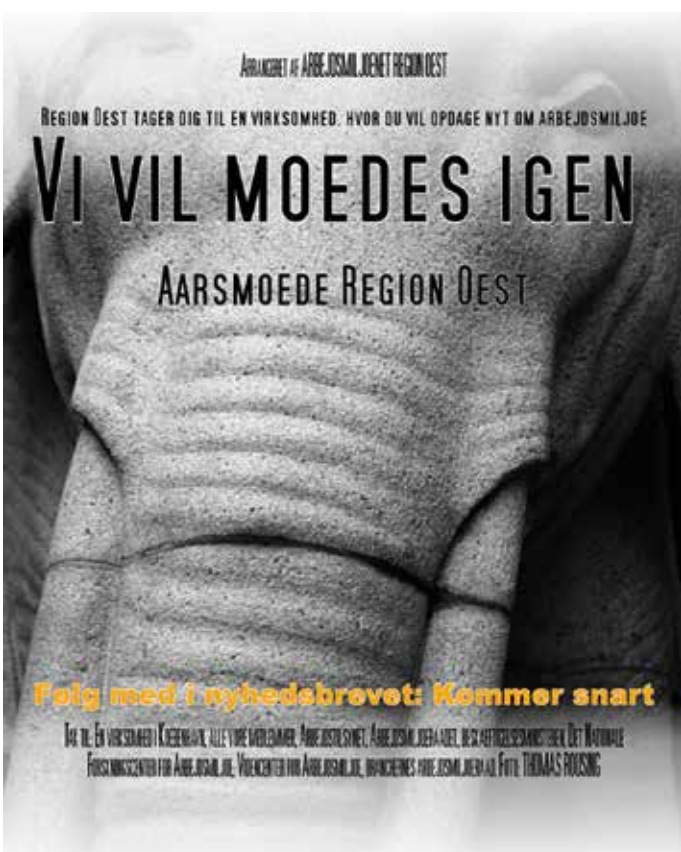
ÅRSMØDE I REGION SYD

Efter et succesfuldt møde i Fredericia om balance mellem arbejde og privatliv, glæder vi os til at byde velkommen til årets sidste netværksmøde i Region Syd.

Mødet holdes den 2.12. om eftermiddagen.

Tilmelding kan allerede nu ske på arbejdsmiljonet.dk/?p=984

Her kan du også finde programmet, der er lige på trapperne.

Årsmøde i Region Nord

TEMA: ARBEJDSULYKKER

Hvad er de mest udbredte alvorlige arbejdsulykker, i hvilke brancher sker de og hvordan kan de forebygges?

Tirsdag den 15. december

kl. 09.30-15.00

hos Arla Foods amba,

Hjermvej 24, 7500 Holstebro

PROGRAM

Kl. 09.30-10.00 Ankomst og formiddagskaffe

Kl. 10.00-10.20 Introduktion til Arla Foods amba Holstebro.

Kl. 10.20-12.00 Oplæg + debat

Hvad er de mest udbredte alvorlige arbejdsulykker, i hvilke brancher sker de og hvordan kan de forebygges? Når man går fra at se på de 43.000 årligt anmeldte ulykker, til at se på ca. 9.000 alvorlige ulykker, tegner der sig et mere klart mønster.

Oplæg: Holger Delfs, Arbejdstilsynet.

Kl. 12.00-12.45 Frokost

Kl. 12.45-14.00 **Årsmøde i ArbejdsmiljøNet Nord**

Kl. 14.00

Rundvisning på Arla

Kl. 15.00

Afslutning

Foto: Arla.

Birgitte Oredson har 20 års anciennitet i Netto, og har arbejdet som miljøkonsulent de seneste 13 år.

medarbejderne fra vold og trusler fra kunder og ubudne gæster. Alle forhold, der har noget med sikkerhed og tryghed i forbindelse med kundernes adfærd at gøre er nu under samme hat: Overvågning og videokameraer, retningslinjer for medarbejderne, regler for krisehjælp. NettoCare er også et redskab til at lære medarbejderne, hvordan de passer på sig selv og hinanden ved voldsomme episoder.

- Vi opfandt NettoCare på et møde i begyndelsen af 2009. Vi synes, det hjælper. Jeg er ret sikker på, at vore ambassadører i butikkerne gør en forskel, og vi oplever også et faldende sygefravær efter episoder, fortæller Birgitte Oredson miljøkonsulent i Netto. Behovet for en samlet indsats opstod, fordi Netto på det tidspunkt oplevede en stigning i antallet af røverier – og bl.a. flere skumle mænd ved bagdøren, som Birgitte Oredson udtrykker det.

TILTAG MED GOD EFFEKT

De konkrete besøg i butikker er blandt de tiltag, Birgitte Oredson og hendes kolleger har haft god erfaring med.

- Jo tættere, man kommer på de mennesker, man skal kommunikere noget til,

NettoCare:

Færre skumle personer ved bagdøren

Netto indledte i 2009 en samlet forebyggende indsats over for bl.a. røverier, tyverier, alkoholikere og bander

Siden gruppen med ansvar for NettoCare begyndte at besøge butikkerne og forklare medarbejderne, hvorfor de ikke skulle have så mange penge i kassen, og hvorfor de skulle huske at låse bagdøren, er der sket mindst to fremskridt: Bagdørsrøverierne er en saga blot. Og røverne får ikke nær så mange penge med sig, når de graver dybt i Nettobutikkens kasser.

NettoCare er navnet på en samlet, systematisk indsats for at beskytte

Aktiviteter under NettoCare

- Emnet tages løbende op på personalemøder
- Plakater, armbånd, badges
- Årlig kampagne forud for den mørke tid - med fokus hele året
- Film om kolleger, som har været udsat for røveri
- Ambassadørkorps
- Formidling til butikschefen
- Rekrutteringsstrategi - overvejelser om butikschefens personlighed i belastede butikker
- Risikovurdering
- Samarbejde med politi, SSP, gadeplansmedarbejdere m.fl.
- Opsøgende kontakt med unge på aftenvagter
- Indhentning af viden gennem fokusgruppeinterview
- Facebook-gruppe til ambassadører
- Konfliktkurser til særligt udsatte butikker
- Efteruddannelse af arbejdsmiljøorganisationen
- Obligatorisk krisehjælp

desto større chance er der for, at man når dem, siger hun. Det gælder butiksbesøgene, og det gælder også de film, NettoCare har fået lavet.

- Vi har blandt andet lavet en film om butikstyveri. For det kan være svært at gå hen til et andet menneske og sige: "Vil du godt følge med." Vi har også lavet en film om mennesker, som har været udsat for røveri. De har haft en fin effekt, vurderer Birgitte Oredson.

Og når personer fra HR og intern revision kigger ind til ungarbejdere i aftentimerne og spørger dem, om de egentlig ved, hvor mange penge, der må være i kassen, frygter de unge godt nok indledningsvis, om de nu er til eksamen. Men de finder hurtigt ud af, at det handler om, at Netto vil passe på dem: Færre penge i kassen betyder hurtigt færre

Ny lov: APV skal dække vold før og efter arbejde

Hvis man bliver stukket ned med en kniv på vej hjem fra arbejde eller passet op af en klient ved sin bil på p-pladsen, så kan det være arbejdsrelateret vold. I fremtiden skal arbejdsgiveren sørge for at forebygge risikoen for arbejdsrelateret vold, der foregår uden for arbejdstiden. Arbejdsgiverens pligt til at forebygge gælder fra det tidspunkt, hvor bekendtgørelsen træder i kraft. Dato kendes endnu ikke ifølge Arbejdstilsynets hjemmeside. Annette Skov, tilsynsførende fra Arbejdstilsynet, deltog på Fredericiamødet, og hun vurderer, at der nok ikke bliver kørt påbud før efter 1. april 2016.

Læs mere hos Arbejdstilsynet: alturl.com/d8ijz

røverier. Især når det følges op af tekniske løsninger som overvågning eller sikre betalingsløsninger. Antallet af røverier er konstant, fremhæves det på

Fredericiamødet. Men når man øger sikkerhedsforanstaltningerne, flytter røverierne et andet sted hen. Antallet af røverier i Netto er faldet det seneste år. ■

Bare sig pyt

Det, du fokuserer på, vokser

Stress. Er det samfundets, individets eller arbejdspladsens problem?

Sanne Ganzhorn, selvstændig rådgiver om bl.a. stress, tager i sit oplæg på Fredericiamødet udgangspunkt i, at den stress, vi oplever i nutiden, kan hænge sammen med andre strukturer på arbejdsmarkedet: Hjemmearbejdspladser, smartphones, hurtigere og mobilt internet. Grænserne mellem arbejde og fritid er slørede. Men hvad er det egentlig, der fremkalder al den stress?

- Vi har lavet en undersøgelse i Fredericia Kommune om arbejds- og privatliv, fortæller Tine Busk, arbejdsmiljøkonsulent.

- Der er godt nok også meget på kalenderen på den anden side af arbejdsdagen. Den måde, vi taler om vores travlhed på, betyder også meget, mener hun.

- Ja, hvis det fylder meget i mit hoved, så kommer jeg i den tilstand hele tiden, hvor jeg føler, at jeg er under pres. Så må jeg enten lære at se på det på en anden måde, sige pyt, eller også må jeg drosle ned, siger Sanne Ganzhorn.

- Så i virkeligheden er stress møgsubjektivt, spørger Tine Busk.

- Ja, svarer Sanne Ganzhorn.

Men arbejdspladsen har et ansvar. Hvor stort er det? Hvor går grænsen?

DET VOKSER

Nyere hjerneforskning, henleder Sanne Ganzhorn tilhørernes opmærksomhed på, fortæller os, at den tid, hvor man er under pres, kan opleves som om den fylder mere, end den reelt gør. Du oplever eksempelvis, at dit arbejde fylder meget, fordi du føler dig presset. Med andre ord: Det, du fokuserer på, vokser. Det er ikke nødvendigvis meget arbejde, der stresser. Men oplevelsen af arbejdet.

- Men vi kan godt sætte en anden dagsorden selv, bemærker Sanne Ganzhorn.

- Inden for plejen har de af og til standarder, der hører et helt andet årti til. Liggetiden er nede på få timer, men man har stadig en bestemt forestilling om, hvad der er god pleje. Det er ikke altid afstemt med vilkårene, og det skal man gøre på en arbejdsplads, eksemplificerer hun.

Man kan også lette det indre pres:

- Hvor god skal jeg være? I stedet for at jeg tror, at jeg kender andres forventninger til mig, kan jeg tjekke det. Når jeg først kører i overdrive, fordi jeg er bange for, at jeg ikke kan håndtere det, så kan jeg heller ikke, fordi jeg kører i overdrive, siger Sanne Ganzhorn slagfærdigt.

Men er stress så arbejdspladsens ansvar? ■

Løs stress sammen

Hvordan er det nu med arbejdspladsens ansvar? Jo, stress skal løses i fællesskab, og pjecen, der fortæller hvordan, er lavet. Hent den på: alturl.com/qefrt

Stress i tal

Stressforeningen i Danmark har lavet en udførlig liste af økonomiske og sygdomsrelaterede konsekvenser i samfundet som følge af stress med angivelse af kilder. alturl.com/tpxvn

Bedre skærme giver mere produktive medarbejdere

AF FRANK OLSSON, PHILIPS MONITORS

Flere og flere mennesker arbejder op til 6-8 timer dagligt foran en computer, og det kan medføre fysiske gener. Hvad mange ikke tænker over er, at kvaliteten og størrelsen af computerskærmen har stor betydning.

MERE PLADS, STØRRE PRODUKTIVITET

Hos MMD (virksomhed med licensaftale med Philips) har vi netop udgivet en rapport om, hvordan det at arbejde ved større computerskærme og skærme med en højere skærmopløsning har positiv indflydelse på ens produktivitet på jobbet. Først og fremmest har en stor computerskærm på 27, 32, 34 eller 40 tommer et langt større skærmareal. Det viser sig, at man udfører rutineopgaver langt hurtigere, når man kan se og administrere flere åbne vinduer på samme tid. Ikke fordi det røder mindre på skærmen, men fordi man ikke behøver åbne og lukke vinduer for at få overblik over sine opgaver. Medarbejdere bliver i gennemsnit forstyrret hvert 4. til 11. minut af en e-mail, der popper op på

skærmen, et telefonopkald eller en reminder. Større skærme gør det nemmere at fortsætte, hvor man slap.

DJÆVELEN LIGGER I DETALJEN

Et større skærmareal giver mere plads at arbejde på. Dog er størrelsen på skærmen ligegyldig, hvis ikke skærmopløsningen er tilsvarende høj. Arbejder man ved en stor

Ifølge Frank Olsson har virksomhedernes foretrukne skærmstørrelse voksevæk, og det er godt for både arbejdsmiljø og produktivitet.

computerskærm med en standardopløsning, er det, man ser på skærmen, uklart. Og så er vi lige vidt. En høj skærmopløsning giver flere pixels på skærmen og en langt større detaljerigdom, og det er især vigtigt for personer, der arbejder med tungere detaljerede opgaver. Det kan for eksempel være grafikere, arkitekter og finansfolk, som har brug for at redigere store regneark, billeder eller bygningsplaner på skærmen og have forskellige værktøjer åbne ved siden af på samme tid.

FÆRRE RYK I MUSEN

Derudover er der også ergonomiske fordele ved en højere skærmopløsning. Der er eksempelvis mindre brug for at scrolle og zoome ind og ud på skærmen, og det minimerer musebelastninger i arme og hænder. I dag er den foretrukne skærmstørrelse helt oppe på 24 tommer, og analysefirmaet IDC forudser, at 32-tommers-skærme vil blive de mest efterspurgte i løbet af et par år.

Mange virksomheder er begyndt at få øjnene op for fordelene ved at arbejde ved større skærme. ■

Den store skærm

I en undersøgelse fra 2009 lavet på Department of Computer Science, Toronto Universitet, foretrak forsøgspartagere enstemmigt større computerskærme.

KILDE: [HTTP://WWW.DGP.UTORONTO.CA/~RAVIN/PAPERS/CHI2009_LARGEDISPLAY.PDF](http://www.dgp.utoronto.ca/~ravin/papers/chi2009_largedisplay.pdf)

På et skrivebord spreder vi papirer ud, nogle gange bruger vi hele gulve eller store tavler til at skabe orden i et givet materiale. Rum er med til at understøtte menneskers kognitive evner såsom at genkalde sig informationer, få øje på sammenhænge og meget andet. Denne rumlighed kan bedre komme til udtryk på en computerskærm, hvis den er meget stor.

KILDE: [HTTP://PEOPLE.CS.VT.EDU/AENDERT/ALEX_ENDERT/RESEARCH_FILES/SPACE_TO_THINK.PDF](http://people.cs.vt.edu/aendert/alex_endert/research_files/space_to_think.pdf)

Ny chauffør:

Han vil løfte stemningen på byggepladserne

Den nye direktør i Byggeriets Arbejdsmiljøbus, Peter Kirkegaard, vil løfte stemningen på byggepladserne, og så er det hele byggebranchen, der skal køre med på rejsen

Fald fra stilladser med dødelig udgang eller nedslidte håndværkere på lige knap 40 år er gamle kendinge i byggebranchen. Det er problemer, der også fortsat eksisterer og vil kræve opmærksomhed. Men hvis der er noget, den nye direktør for Byggeriets Arbejdsmiljøbus, 54-årige Peter Kirkegaard, gerne vil stå for at gøre noget ved, så er det byggeriets psykiske arbejdsmiljø.

- Jeg vil gerne lægge arm med det psykiske arbejdsmiljø. Jeg har tænkt mig at lempe det ind gennem ordet planlægning, for jeg tror, det ofte er trylleordet. Hvis man er på en akkord og ikke kan tjene penge på arbejdet, eksempelvis fordi der ikke er tænkt over, hvordan man slipper af med sit affald, og hvem der skal rydde op, så siger man som håndværker lige ud af posen: "Så kan I passe jeres l... selv, farvel!" Den slags betyder nok ikke, at man bliver slidt op. Men skuffelsen og surheden er en reaktion over, at nogen ikke har gjort det, de skulle, for at jeg som håndværker kan gøre mit arbejde ordentligt. Og det går ud over trivsel og det psykiske arbejdsmiljø, anfører Peter Kirkegaard. Det er nemt at løse problemet som akkordsvend ved at rejse et andet sted hen. Men aben følger gerne med, og én side af byggeriet, det utvivlsomt går ud over, er produktiviteten. Den er i forvejen nødlidende. Men kan man i byggebranchen blive bedre til at planlægge arbejdet, så vil den slags situationer heller ikke opstå så tit. Håndværkerne kan blive færdige og det samme kan byggeriet – måske endda til tiden.

TRÆGE FORANDRINGER

At forandringer i byggebranchen er noget, der kan tage mere end lang tid, er noget, Peter Kirkegaard kender fra sin tid som arbejdsmiljøchef i byggevirksomheden Hoffmann A/S.

- Mens jeg var der skrev jeg en historie i vores nyhedsbrev, som handlede om bl.a. støv, stigearbejde og rækværker. Min kollega fandt et nyhedsbrev frem fra 1980'erne, og gæt tre gange...nøjagtig de samme problemer var omtalt deri, griner Peter Kirkegaard. Men meget har også forandret sig, tilføjer han. Især de seneste år, hvor fx bygherre, rådgiver og entreprenørsamarbejdet er forbedret, og har givet flere plusser på arbejdsmiljøkontoen.

Peter Kirkegaard har tidligere arbejdet som tekniker i Hedeselskabet, miljøkonsulent i SID og i byggeriets samarbejdsorgan BAT-Kartellet. I de seneste seks år har han beklædt en stilling som konsulent i Danske Forsikringsfunktionærers Landsforening – så langt fra byggeriet som man kan komme.

Hvorfor vil han tilbage?

UDFORDRINGER TRICKER MIG

Byggeriet er en hvepserede, hvor arbejdsmiljøet bliver udfordret hele tiden.

- Det trækker mig. Det kan tappe en for kræfter, men det kan også give brændstof på tanken, bemærker Peter Kirkegaard.

- Det kan være enerverende at sige det samme igen og igen – men på den anden side hører jeg konsulenterne i Byggeriets Arbejdsmiljøbus sige, at der er en helt anden kultur på vej i byggeriet. Opmærksomheden på arbejdsmiljø er større og på skolerne møder vi også en ny type lærlinge. De ved godt, at de skal holde, til de er 70. Det giver grobund for optimisme, fortsætter han. Og de mange arbejdsulykker og nedslidningen opstår næppe af ond vilje, påpeger han.

VIL SAMLE BRANCHEN

Byggeriets Arbejdsmiljøbus blev etableret af bl.a. Dansk Byggeri, 3F og det daværende TIB i 2008. Siden er flere arbejds-

Om Peter Kirkegaard

Peter Kirkegaard satte sig i chaufførsædet hos Byggeriets Arbejdsmiljøbus den 1. juli 2015.

Han kommer fra et job som faglig konsulent i Danske Forsikringsfunktionærers Landsforening. Han er uddannet miljøplanlægger fra RUC, er 54 år og bor i Næstved.

giverorganisationer og fagforbund kommet til. Peter Kirkegaard håber, at han kan være med til at samle hele byggebranchen i bussen. Malere og elektrikere er eksempelvis ikke med i samarbejdet om at oplyse og vejlede branchen om arbejdsmiljø.

- Vi er opsatte på at få alle aktører i byggeriet med, og jeg fornemmer også, at der i organisationerne er opmærksomhed om det. Vi er også meget opsatte på, at få bygherrer og rådgivere inden for, siger Peter Kirkegaard. ■

SKIMMELUNDERSØGELSE

ØSTERGAARD bygge & indeklimateknik er et rådgivende ingeniørfirma, der igennem en lang årrække har sikret et acceptabelt indeklima/arbejds miljø hos vores kunder.

Vores bygningsundersøgelse/rådgivning resulterer i praktisk anvendelige reoveringsforslag. Vi forestår gerne den nødvendige detailprojektering, byggestyring/tilsyn og aflevering.

Vores medarbejdere har omfattende specialviden og anvender nyeste teknologi indenfor vores arbejdsområder:

MIKROBIEL VÆKST

- » Skimmelsvamp
- » Bakterier
- » Allergener
- » Trænedbrydende svamp

FUGTTEKNIK

- » Fugtmåling
- » Fugtberegning
- » Tagscanning
- » Termografi

